

AIDS HASTALIGINA İLİŞKİN GERÇEKLERE BİR BAKIŞ (*)

AIDS Nedir?

AIDS, kontamine olmuş kan veya kan ürünleri aracılığıyla veya cinsel ilişki ile bulaşan, bağışıklık sisteminin özgül bir bileşenini etkilemek suretiyle kurbanı diğer ikincil hastalıklara karşı dayanıksız kılan bir hastalıktır.

Bilinmeyen bazı nedenlerle AIDS kurbanları özellikle iki hastalığa karşı eğilimlidirler :

(1) Kaposi Sarkoması : Başlangıçta kırmızimsı-mavi veya kahverengi nodüllerle ortaya çıkan çok odaklı bir cilt kanseridir.

(2) Pneumocystis carinii : Parasitik bir organizma tarafından oluşturulduğu sanılan ve henüz sınıflandırılmamış bir enfeksiyon olup AIDS dışında bağışıklık sistemini baskılayan ilaçlar veya sitotoksik ilaçlar alındığında da ortaya çıkmaktadır.

AIDS'de immün sistemin özgül bir komponenti hasar görmekte, hastalarda çoğunlukla T-yardımcı hücrelerin T-baskılayıcı hücrelere oranı değişmekte, T-yardımcı hücrelerin olgunlaşması engellenmektedir.

Kimler AIDS Açısından Risk Taşımaktadır?

1983 yılında A.B.D. ve Puerto

Rico'da 1972, diğer yabancı ülkelerde de 122 AIDS vakası saptanmıştır. A.B.D.'de AIDS tanısı için sunular ölçüt kabul edilmektedir :

(1) Kaposi Sarkoması olan 60 yaşın altındaki kişiler

(2) Hücresel immün yetmezliğe bağlı olduğu düşünülen bir güncel enfeksiyon tanısı konan kişiler.

A.B.D. kayıtlarındaki hastaların % 38'i ölmüş, ayrıca AIDS'li hastalardan hiçbirisinde bu hastalığın yarattığı immün fonksiyon bozunumu ortadan kaldırılamamıştır. Bütün AIDS vakalarının % 95'i «dört H'lar» olarak tanımlanan şu dört risk grubuna dahildir :

(a) Homoseksüel veya biseksüel erkekler (% 74)

(b) Eroin ve benzer iv ilaçları kullananlar (% 17)

(c) Haitililer (% 5)

(d) Hemofilisi olanlar (% 1).

AIDS'li hastaların % 90'ından fazlası 20-49 yaşları arasındadır ve hastalık erkeklerde kadınlara oranla 14 kez daha fazla görülmektedir. AIDS açısından büyük şehirler daha tehlikelidir. Örneğin New York şehri tek başına bütün vakaların % 44'ünü kapsamaktadır.

(*) Gülberk Yıldırım (H.Ü. Eczacılık Fakültesi, Eczacılık Temel Bilimleri Anabilim Dalı) tarafından American Pharmacy, NS 23, 518 1983'den kısaltılarak çevrilmiştir

AIDS'in Standart Klinik Görünümü Nedir?

AIDS'in ilk belirtilerinin belirsiz ve bütün olasılıklara uyacak derecede genel olması ancak ikincil hastalıklar ortaya çıktığında tanı konabilmesine yol açmaktadır.

Erken belirtiler arasında hızlı ve nedeni açıklanamayan kilo kaybı, bezlerde şişme veya ateş, olağan dışı bir nefes darlığı, sürekli diyare, yüksek ateş veya gece terlemeleri, halsizlik, herhangi bir hastalığın uzunluğunda, şiddetinde ve sıklığında belirgin bir değişme, cilt yüzeyinde morumsu benekler sayılabilir. Tanıya yardımcı olmak amacı ile şüpheli kişiler beyaz küre sayımı, bütün kan faktörlerinin analizi, sedimentasyon hızı gibi ayrıntılı klinik analizlere tabi tutulurlar ve bu kişilerin tıbbi hikayeleri yine ayrıntılı olarak kaydedilir.

AIDS'e Yakalanma Riski Nedir?

A.B.D.'deki Milli Sağlık Teşkilatı (NIH) AIDS'e yakalanma şansının milyonda bir olduğunu, ancak bu oranın düşük olmasının AIDS'i teşhis etmenin güçlüğüne bağlanabileceğini bildirmiş, hastalığın yüksek riskli gruplarda kontrol edilebilmesi halinde topluma sıçrama şansının düşeceğini öne sürmüştür.

AIDS İle Kan Nakli Arasında İlişkisi Var mıdır?

Her yıl 2-3 milyon kadar kan nakli yapılmaktadır ve bunlardan

ancak birinde vericinin AIDS'li olduğu anlaşılmıştır. Kan nakli ile AIDS arasında bağ bulunma olasılığı azdır ve kan nakli ile hepatit B'ye yakalanma olasılığının AIDS'e yakalanma olasılığından daha fazla olduğu bildirilmektedir. Bununla birlikte A.B.D. de yerel kan bankaları kan verici ve alıcılarının AIDS açısından taranması, yüksek riskli grupların verici olarak kullanılmaması ve otolog nakillerin allojenik nakillere tercih edilmesi yönünde uyarılmaktadır.

Hemofilisi Olanlarda Kullanılan Kan Ürünleri İle AIDS Arasında Bir İlişki Var mıdır?

Hemofililerde tedavi amacıyla kullanılan ve faktör VIII içeren kan ürünleri ile AIDS'in geçme riskini en aza indirmek amacıyla biriktirilmiş plazma yerine soğuk çökelek kullanılması önerilmektedir. Biriktirilmiş plazma ürünleri 2000-5000 vericiden elde edilirken soğuk çökelekler tek bir vericiden hazırlanmakta, böylece risk oranı düşmektedir.

Biriktirilmiş Serumdan Hazırlanan Hepatit B Aşısı İle AIDS Arasında Bir İlişki Var mıdır?

Hepatit aşuları için hepatit B pozitif homoseksüel erkeklerden yararlanıldığı bilinmektedir. Bu kişilerden sağlanan plazmayla hazırlanan aşuları kullanan alıcıların ikisinde AIDS vakası görülmüş, ancak bu konuda kesin bir kanıya varılamamıştır.

Sağlık Personelinin AIDS'e Yakalanma Riski Var mıdır?

Yapılan araştırmalar riskli gruplara dahil olmayan dört sağlık personelinde AIDS görüldüğünü ortaya koymuştur. AIDS'in bu yolla bulaşması konusunda henüz kesin bir bulgu yoksa da, A.B.D.'deki çeşitli sağlık kuruluşlarında çalışanlar AIDS'li kişilerle temas ederken veya bu kişilerin plazmalarıyla çalışırken dikkatli olmaları yolunda uyarılmışlardır. A.B.D.'deki yerel hastaneler de bazı önlemler almış durumdadırlar. Örneğin AIDS'i veya şüpheli bir enfeksiyonu olan hastaların yatak takımlarını ayrı renklerde yapıp ayrı çamaşırhanelerde yıkanmaktadır. Ayrıca kan numuneleriyle çalışan personel sürekli eldiven kullanmaktadır.

AIDS Etkeni Bir Virüs müdür?

AIDS'in bir tür virus tarafından oluşturulduğu düşünülmekte-

dir, ancak bu virus henüz bulunamamıştır. Hastalığın olağandışı bir epidemik profile, virusun uzun bir gizli devreye sahip olması çalışmaları zorlaştırmaktadır. Virusun türlerine özgü olduğu ve bu açıdan türler arasında çapraz bir ilişki bulunduğu düşünülmektedir.

AIDS'in Tedavisi Var mıdır?

AIDS tedavisi ancak ikincil hastalıkların tedavisi şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Kaposi Sarkoması için sitotoksik ilaçlar, immün yetmezlik için interferon ve interlökin-2 kullanılmaktadır.

Resmi Kuruluşlar AIDS Konusunda Neler Yapmaktadır?

Bu konuda A.B.D.'de Milli Kanser Enstitüsü, Milli Sağlık Kuruluşları, Harvard Halk Sağlığı Bölümü ve diğer birçok kuruluş AIDS'i değişik yönleriyle araştırmaya devam etmektedir.